

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A PHELLO YA DIPHETOHO TSA SEKGAHLA SA PHAPANYETSANO YA MATJHABA (GRAP 4)

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso, GRAP (Standard of Generally Recognised Accounting Practice, GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Phello ya Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo ya Setheo sa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) ya Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Diqotsulo tsa IPSAS tsa Phello ya Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba di hlahiswa botjha Maemong a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetswa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board). Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane..

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlolo e Ananetsweng ka Kakaretso Diphello tsa Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjheba

	Ditemana
Selelekela	
Sepheo	.01 - .02
Kakaretso	.03 - .06
Ditlhaloso	.07 - .16
Mofuta wa tjhelete o sebediswang	.08 - .13
Dikarolo tsa tjhelete	.14
Matsete a nete kgwebong ya naha esele	.15 - .16
Kakaretso ya mokgwa o batlwang ke Maemo ana	.17 - .19
Ho tlaleha diphapanyetsano tsa mofuta wa tjhelete wa naha esele ka mofuta wa tjhelete o sebediswang	.20 - .38
Kananelo ya mantlha	.20 - .23
Ho tlaleha dinakong tsa morao tsa tlaleho	.24 - .27
Kananelo ya diphapang tsa phapanyetsano	.28 - .35
Phetoho ya mofuta wa tjhelete o sebediswang	.36 - .38
Sebedisa mofuta wa tjhelete wa tlaleho oo e seng mofuta wa tjhelete o sebediswang	.39 - .54
Phetolelo ho ya ho mofuta wa tjhelete wa tlaleho	.39 - .45
Phetolelo ya kgwebo ya naha esele	.46 - .52
Thekiso ya kgwebo ya naha esele	.53 - .54
Kameho ya lekgetho ya diphapano tsa phapanyetsano	.55
Tsebahatso	.56 - .62
Diphumantsho tsa nakwana	.63 - .64
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.63
Ditokiso ho Maemo a GRAP	.64
Letsatsi le qalang	.65 - .66
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.65
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.66
Ho hlakolwa ha Maemo a GRAP a Kameho ya Diphetoho tsa Sekgahla sa	.67
E phatlaladitswe ka Hlakola 2010	3
	Phello ya Diphetoho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba

GRAP 4

Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) (2007)

Papiso le Maemo a Matjhaba a Lekala la Bohle (International Public Sector Standard) a Kameho ya Diphetofo tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) (Mmesa 2008)

PHELLO YA DIPHETOHO TSA SEKGAPHA SA PHAPANYETSANO YA MATJHABA

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Phupu 2007. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Dintlafatso (Improvements) tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakola 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 21 Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets)
 - GRAP 26 Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets)
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)

Khopi e tshwauweng ya dintlafatso tse latetseng tsa GRAP 105, 106 le 107 e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP)

Lekgotla la Maemo a Tshupatloto (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatloto e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatloto e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatloto (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tse tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a bontshitswe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .67. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selelekeleng sa sehlomathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selelekela sa Maemo a GRAP, Selelekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa mmoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

GRAP 4

Tshupo e ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Setheo se ka sebetsa mesebetsi ya matjhaba ka mekgwa e mmedi. Se ka ba le diphapanyetsano ka tjehele ya dinaha disele kapa sa ba le dikgwebo tsa dinaha disele. Ho feta moo, setheo se ka tlaleha dipehelo tsa sona tsa tjehele ka mofuta wa tjehele wa naha esele, mohlala, monei wa tjehele wa matjhaba a ka laela setheo hore se tlalehe dipehelo tsa sona tsa tjehele ka mofuta wa tjehele o sebediswang ke monei wa tjehele. Setheo se lokela ho sebedisa Maemo ana ha monei wa tjehele a sa fana ka ditaelo tse ding tse tobang. Morero wa Maemo ana ke ho laela ka moo ho ka kenyelletswang diphapanyetsano tsa tjehele ya dinaha disele le dikgwebo tsa dinaha disele dipehelong tsa tjehele tsa setheo le ka moo dipehelo tsa tjehele di ka fetolelwang ho mofuta wa tjehele wa tlaleho.
- .02 Dintlha tsa sehlooho ke hore ke direiti dife tsa phapanyetsano tse ka sebediswang le mokgwa wa ho tlaleha dikameho tsa diphetoho tsa direiti tsa phapanyetsano dipehelong tsa tjehele.

Kakaretso

- .03 Setheo se hlophisetsang le ho tlaleha ka dipehelo tsa tjehele tlasa mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana:**
- (a) ha ho tlalehwa ka diphapanyetsano le dibalanse tsa ditjehele tsa dinaha disele, ntle le diphapanyetsano tseo e seng tsa motheo le dibalanse tse leng kakaretsong ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehele (Financial Instruments);**
 - (b) ha ho fetolelwa tshebediso ya tjehele le boemo ba tjehele ba dikgwebo tsa dinaha disele tse kenyelleditsweng dipehelong tsa tjehele tsa setheo ka kenyelletso, motswako o latelang karolo ya seabo kapa ka mokgwa wa ekwiti; le**
 - (c) ho fetolela tshebediso ya tjehele ya setheo le boemo ba tjehele ho mofuta wa tjehele wa tlaleho.**
- .04 Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehele a sebetsa ho disaikemeleng (derivatives) tsa mofuta wa tjehele wa dinaha disele, mme ka mokgwa oo, tsena ha di kenyelletswa kakaretsong ya Maemo ana. Le ha ho le jwalo, disaikemeleng tseo tsa mofuta wa tjehele wa dinaha disele tse seng kakaretsong ya Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjehele (mohlala, disaikemeleng tse itseng tsa mofuta wa tjehele wa dinaha disele tse kenyelleditsweng ditumellanong tse ding) di kakaretsong ya Maemo ana. Ho feta moo, Maemo ana a sebetsa ha setheo se fetolela ditjehele tse amanang le disaikemeleng ho tloha ho mofuta wa tjehele oo se o sebedisang ho ya ho mofuta wa tjehele wa tlaleho.
- .05 Maemo ana a sebetsa ho tlaleho ya dipehelo tsa tjehele tsa setheo ka mofuta wa tjehele wa naha esele mme e laeta ditaelo bakeng sa dipehelo tsa tjehele tse latelang hore di hlaloswe ka hore ke tse ikobelang Maemo a GRAP. Bakeng sa

diphetolelo tsa lesedi la tjehele ho mofuta wa tjehele wa naha esele tse sa fihlelleng ditlhoko tsena, Maemo ana a totobatsa lesedi le lokelang ho tsebahatswa.

- .06 Maemo ana ha a sebetse tlalehong ya pehelo ya phallo ya tjeheleteya phallo ya tjehele e hlahang ho diphapanyetsano ka mofuta wa tjehele wa naha esele kapa ho phetolelo ya phallo ya tjehele ya kgwebo ya naha esele (bona Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjehele).

Ditlhaloso

- .07 Mareo a latelang a sebediswa Maamong ana ka meelelo e boletsweng:

Sekgahla se kwala ke sekgahla sa phapanyetsano sa nako eo ka letsatsi la tlaleho.

Setheo sa moruo ke sehlopha sa ditheo tse etsang setheo se laolang le se le seng se laolwang kapa ho feta se le seng.

Phapano ya phapanyetsano ke phapano e bakwang ke ho fetola palo e itseng ya diyuniti tsa tjehele ya naha ya pele ho ya ho tjehele ya naha ya bobedi ka sekgahla sa phapanyetsano se sa tshwaneng.

Sekgahla sa phapanyetsano ke reshiyo ya phapanyetsano ya mofuta e mmedi ya tjehele ya matjhaba.

Boleng bo kgotsofatsang ke bokalo bo ka fuwang bakeng sa letlotlo, kapa bakeng sa ho lefa sekoloto, pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng.

Mofuta wa tjehele wa naha esele ke mofuta wa tjehele oo e seng mofuta wa tjehele o sebediswang ke setheo.

Kgwebo ya naha esele ke setheo seo e leng setheo se laolwang, se amehang, kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng kapa lekala la setheo se tlalehang, seo mesebetsi ya sona e leng kapa e etswang naheng kapa ka mofuta wa tjehele eo e seng ya setheo se tlalehang.

Mofuta wa tjehele o sebensang ke mofuta wa tjehele wa tikoloho ya sehlooho ya moruo eo setheo se sebeletsang ho yona.

Dikarolo tsa tjehele ke dikarolo tsa mofuta wa tjehele o bolokilweng le matlotlo le mekitlane e tla amohelwa ka e tla lefuwa ka dikarolo tsa mofuta wa tjehele tsa palo e sa fetoheng kapa tsa palo e ka lekanngwang.

Matsete a nete a kgwebo ya naha esele ke tjehele ya karolo ya setheo se tlalehang matlotlong a nete a kgwebo eo.

Mofuta wa tjehele wa tlaleho ke mofuta wa tjehele oo dipehelo tsa tjehele di tlalehwang ka ona.

Sekgahla sa phapanyetsano sa nako eo ke sekgahla sa phapanyetsano se amang phapanyetsano ya hanghang.

Mareo a hlalositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang.

Mofuta wa tjhelete o sebediswang

- .08 Tikoloho ya moruo ya sehlooho eo setheo se sebetsang ho yona ka tlwaelo ke yona eo se sebetsang ho yona haholoholo le eo se sebedisang tjhelete ya sona ho yona. Setheo se tadima dintlha tse latelang ha se nka qeto ka mofuta wa tjhelete oo se tla o sebedisa:
- (a) mofuta wa tjhelete:
 - (i) eo lekeno le hlahiswang ho yona, jwalo ka makgetho, dikeranti le dikotlo;
 - (ii) eo haholoholo e susumetsa ditheko tsa thepa e rekiswang bakeng sa dithoto le ditshebeletso (hangata ena e tla ba mofuta wa tjhelete ya naha o tla sebedisetswang ho lefa ditheko tsa thepa e rekiswa ya dithoto le ditshebeletso.
 - (iii) wa naha eo maemo eo mekgwa le ditaolo tsa phehisano tsa yona haholoholo di laolang ditheko tsa dithekiso tsa thepa le ditshebeletso; le
 - (b) mofuta wa tjhelete oo haholoholo o susumetsang mosebetsi, thepa le ditjeho tse ding tsa ho hlahisa thepa kapa ditshebeletso (hangata ena e tla ba mofuta wa tjhelete eo ditjeho tseo di tshwauwang le ho lefswang ka yona).
- .09 Dintlha tse latelang di ka fana le ka bopaki ba mofuta wa tjhelete o sebediswang ke setheo.
- (a) mofuta wa tjhelete oo ditjhelete tsa mesebetsi ya thuto ya tjhelete (ke hore ho fana ka ditho tsa mekitlane le ekwiti) di ka hlahiswang ka ona; le
 - (b) mofuta wa tjhelete oo dikamohelo tse tswang ho mesebetsi ya tshebetso di atisang ho bolokwa ka ona.
- .10 Dintlha tse latelang tse eketsehileng di a tadingwa ha ho nkwa qeto ka mofuta wa tjhelete o sebediswang ho kgwebo ya naha esele, le hore na mofuta wa tjhelete oo e o sebedisang o tshwana le o sebediswang ke setheo se tlalehang (setheo se tlalehang, maemong ana, ke setheo seo kgwebo ya naha esele e leng setheo se laolang ke setheo, lekala la sona, molekane kapa kgwebo ya boiteko bo kopanetsweng):
- (a) hore na mesebetsi ya kgwebo ya naha esele e phethahatswa e le katoloso ya setheo se tlalehang, e seng ho phethahatswa ka boikemelo bo boholo. Mohlala wa karolo e tlileng pele ke ha lefapha la tshireletso le na le ditsi tse mmalwa mose ho mawatlle tse phethang mesebetsi lebitsong la mmuso wa naha. Ditsi tsa tshireletso di ka tsamaisa mesebetsi ya tsona haholoholo ka mofuta wa tjhelete o sebediswang ke setheo se tlalehang. Mohlala, basebeletsi ba sesole ba ka lefuwa ka mofuta wa tjhelete o sebediswang mme ba amohela karolo feela ya dikabelo tsa bona ka mofuta wa tjhelete wa lehae. Theko ya dintho tse sebediswang le thepa e ka nna ya fumanwa haholoholo ka mokgatlo o tlalehang mme dintho tse rekwang ka tjhelete ya naha eo di dula di se ngata. Mohlala o mong e ka ba lenaneo la tshireletso ya paki mose ho mawatlle le sebetsang tlasa tsamaiso le tataiso ya Lekgola la Naha la Botjhotjhisi (National Prosecuting

GRAP 4

Authority). Ka lehlakoreng le leng, kgwebo ya naha esele o nang le bolokolohi bo bongata o ka nna wa bokella kheshe le dikarolo tse ding tsa tjhelete, wa ba le ditjeho, wa hlahisa tjhelete esita le hore mohlomong o hlophise dikadimo tsa ditjhelete, kaofela o sebedisa tjhelete ya naha eo o leng ho yona;

- (b) hore na dithekisetsano le mokgatlo o tlalehang di hodimo kapa di tlaase ho mesebetsi ya mokgatlo wa naha esele;
 - (c) hore na tjhelete e kenang le ho tswa ya mokgatlo wa naha esele e ama ka kotloloho phallo ya tjhelete ya setheo se tlalehang le hore na e fumaneha hanghang hore ho ka romelwa ho yona; le
 - (d) hore na ditjhelete tse kenang le ho tswa tsa mesebetsi ya kgwebo ya naha esele e lekane ho sebeletsa ditlamo tsa jwale le tse atisang ho lebellwa tsa mekitlane ntle le hore ditjhelete di fumanehe ho tswa ho setheo se tlalehang.
- .11 Ha matshwao a ka hodimo a kopantswe mme tjhelete e sebediswang e sa hlaka, botsamaisi bo sebedisa temoho ya bona ho etsa qeto ya hore na tjhelete e sebetsang e emelang ka botshepehi bohle ditlamorao tsa moruo tsa diphapanyetsano, diketsahalo le maemo a tshehetsang. E le karolo ya mokgwa ona wa ho etsa dintho, botsamaisi bo ela hloko haholoholo matshwao a ka sehloohong a serapeng sa .08 pele bo nahana ka matshwao a serapeng sa .09 le .10, tse reretsweng ho fana ka bopaki bo eketsehileng bo tshehetsang e le ho etsa qeto ya tjhelete e tla sebediswa ke mokgatlo.
- .12 Mofuta wa tjhelete e sebediswang ke setheo o bontsha diphapanyetsano, diketsahalo le maemo a tshehetsang a tshwanelehileng ho setheo seo. Ka hona, hang ha ho entswe qeto, tjhelete e sebediswang ke mokgatlo ha e fetolwe ntle le haeba ho na le phetoho ya ditumellano, diketsahalo le maemo ao.
- .13 Haeba tjhelete e sebediswang ke mokgatlo ke mofuta wa tjhelete wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene, diteitemente tsa ditjhelete tsa mokgatlo di hlahlojwa botjha ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ya Tjhelete Meruong e Tsukutlwang ke Infoleishene. Mokgatlo o ke ke wa qoba ho qala diteitemente botjha ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ya Tjhelete Meruong e Tsukutlwang ke Infoleishene, mohlala, ka ho amohela mofuta wa tjhelete oo e seng mofuta wa tjhelete o ananetsweng ho latela Maemo ana (o kang mofuta wa tjhele o sebediswang ke setheo se laolang) hore e be mofuta wa tjhelete wa sona

Dikarolo tsa tjhelete

- .14 Tshobotsi ya bohlokwa ya ntlha ya tjhelete ke tokelo ya ho fumantshwa (kapa tlamo ya ho fumana) palo e sa fetoheng kapa e ka lekantshwang ya dikarolo tsa tjhelete. Mehlala e kenyelletsa: dilefuwang (neo) ya kgodiso ya ngwana le menyetla ya basebeletsi e tla lefuwa ka kheshe; diphumantsho tse lokelang ho lefjwa ka kheshe; le phaello e sa ajweng kapa diphumantsho tse jwalo tse nkwang e le mekitlane. Ka ho le leng, tshobotsi e bohlokwa ya ntlha eo e seng ya tjhelete ke ho se be teng ha tokelo ya ho amohela (kapa tlamo ya ho tsamaisa) palo e sa fetoheng kapa e ka lekantshwang ya dikarolo tsa tjhelete. Mehlala e kenyelletsa bokalo bo lefilweng pele ho nako bakeng sa thepa le ditshebeletso (mohl. rente e lefellwang pele e sebediswa); matlotlo a sa ameheng; palo ya direkiswa; thepa, polante le

disebediswa; le diphumantsho tse tla lefella ha ho tlišwa letlotlo leo e seng la tšhelete.

Matsete a nete kgwebong ya naha esele

- .15 Setheo se ka ba le karolo ya tšhelete e tla amohelwa ho tswa ho kapa e tla tšhwanela ho lefuwa ho kgwebo ya naha esele. Ntšha eo tefo ya yona e sa hlophisetswang kapa e ke keng ya etsahala nakong e ka bonwang e haufi, bonneteng, ke karolo ya matsete a nete a setheo kgwebong eo ya naha esele, mme e tlaehwa ho latela diratswana tsa .31 le .32. Dikarolo tse jwalo tsa tšhelete di ka kenyelletsa diamohelwang kapa dikadimo tsa nako e telele. Ha di kenyelletse diamohelwang kapa dilefuwang tse ding.
- .16 Setheo se nang le karolo ya tšhelete e tlaemhileng ho amohelwa ho tswa ho, kapa ho lefuwa ho kgwebo ya naha esele e hlalowsang temaneng ya .15 se ka ba setheo sefe kapa sefe se laolwang ke setheo sa moruo. Mohlala, setheo se na le ditheo tse pedi tse laolwang, A le B. Setheo se laolwang B ke kgwebo ya naha esele. Setheo se laolwang A se neha setheo se laolwang B kadimo. Kadimo ya setheo se laolwang A e tla amohelwa ho tswa ho setheo se laolwang B e tla ba karolo ya matsete a nete a setheo ho setheo se laolwang B ha tefo ya kadimo e sa hlophisetswa kapa e ke ke ya lefuwa nakong e haufi e tlang. Sena e ntse e tla ba nnete haeba setheo se laolwang A ka bosona e le kgwebo ya naha esele.

Kakaretso ya mokgwa o batlwang ke Maemo ana

- .17 Ha ho hlophiswa diteitemente tsa ditšhelete, mokgatlo ka mong - hore na ke setheo se ikemetseng, setheo se nang le ditheo tsa dinaha disele (jwalo ka setheo se laolang) kapa setheo sa naha esele (se kang setheo se laolwang kapa lekala) - se etsa qeto ya mofuta wa tšhelete o sebediswang ho latela dirapa tsa .08 ho ya ho .13. Mokgatlo o fetolela dintho tse rekiswang ka tšhelete ya naha e nngwe tšheleteng yeo o sebedsang ka yona mme o tlaheha ditlamorao tsa phetolelo eo ho latela dirapa sa .20 ho ya ho .38 le .55.
- .18 Ditheo tse ngata tse tlaehang di na le sehlopha sa ditheo tsa bonngwe (mohlala, setheo sa moruo se na le setheo se laolang le se le seng se laolwang kapa ho feta se le seng). Mefuta e fapaneng ya ditheo, e ka bang ya ditho tsa setheo sa moruo kapa tse ding, e ka ba le matsete ho balekane kapa dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng. E ka nna ya boela ya eba le makala. Ke habohlokwa hore tshebetso ya ditšhelete le boemo ba ditšhelete ba mokgatlo ka mong tse kopanyelletswang setheong se tlaehang hore di fetolelwe hore ebe ka tšhelete eo mokgatlo o tlaehang ka diteitemente tsa ditšhelete ka yona. Tekanyetso ena e dumella hore mofuta wa tšhelete wa tlaeho wa setheo se tlaehang hore e be mofuta le ha e le ofe (kapa mefuta) wa tšhelete. Tshebediso ya ditšhelete le boemo ba ditšhelete ba mokgatlo leha e le ofe o mokgatlong o tlaehang oo mofuta wa tšhelete oo o o sebedisang o fapaneng le mofuta wa tšhelete wa tlaeho di fetolelwa ho latela dirapa tsa .39 ho ya ho .55.
- .19 Maemo ana a dumella setheo se ikemetseng hore se hlophise dipehelo tsa tšhelete kapa hore setheo se hlophise dipehelo tsa tšhelete tse arohaneng ho latela Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tšhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng hla tlaheha dipehelo

tša sona tša tšhelete ka mofuta (kapa mofuta) wa tšhelete le ha e ka ba ofe (efe). Haeba mofuta wa tšhelete wa tlaleho wa setheo o fapane le mofuta wa tšhelete o sebediswang, tshebediso ya sona ya tšhelete le boemo ba sona ba tšhelete di fetolelwa ho mofuta wa tšhelete wa tlaleho ho latela dirapa tša .39 ho isa ho .55.

Ho tlaleha diphapanyetsano tša mofuta wa tšhelete wa naha esele ka mofuta wa tšhelete o sebediswang

Kananelo ya mantlha

- .20 Phapanyetsano ya tšhelete ya matjaba ke phapanyetsano e sejetswang kapa e batlang ho lefuwa ka mofuta wa tšhelete wa matjaba, ho kenyelletswa diphapanyetsano tse hlahang ha setheo:
- (a) se reka kapa se rekisa dithoto kapa ditshebeletso tseo ditheko tša tsona di nehwang ka mofuta wa tšhelete wa matjaba;
 - (b) se adingwa kapa se adima tšhelete ha tšhelete e tlamehileng ho lefuwa kapa e ka fumanehang hape e nehwa ka mofuta wa tšhelete wa matjaba; kapa
 - (c) ho seng jwalo e hapa kapa e rekisa matlotlo, kapa e amohela kapa e lefa mekitlane, e nehwang ka mofuta wa tšhelete wa matjaba.
- .21 *Phapanyetsano ka mofuta wa tšhelete ya matjaba e tla rekotwa ha e ananelwa la pele ka mofuta wa tšhelete o sebediswang ke setheo ka ho sebedisa ho bokalo ba tšhelete ya matjaba sekgahla sa phapanyetsano sa nako eo se pakeng tša mofuta wa tšhelete o sebediswang le mofuta wa tšhelete ya matjaba letsatsing la phapanyetsano.***
- .22 Letsatsi la phapanyetsano ke letsatsi leo ka lona phapanyetsano e tshwanelehang la mantlha ho ananelwa ho latela Maemo a GRAP. Tlasa mabaka a hlalosehileng, sekgahla se atamelang ho sekgahla sa nnete ka letsatsi la phapanyetsano se atisa ho sebediswa, ho tea mohlala, sekgahla sa bohareng sa beke kapa kgwedi se ka sebediswa bakeng sa diphapanyetsano tša mofuta ka mong wa tšhelete ya matjaba o etsahalang nakong eo. Le ha ho le jwalo, haeba sekgahla sa phapanyetsano ya matjaba se fetofetoha haholo, tshebediso ya sekgahla sa bohareng nakong e itseng ha e a tshwaneleha.
- .23 Diphetoho tša sekgahla sa phapanyetsano di ka ba le tshusumetso e matla ho kheshe kapa dikakheshe tse bolokilweng kapa tse lokelang ho lefuwa ka mofuta wa tšhelete wa matjaba. Tlaleho ya diphapang tse jwalo tša phapanyetsano ho sejetswa ka yona Maemong a GRAP a Dipehelo tša Phallo ya Tšhelete. Le hoja diphetoho tsena e se phallo ya tšhelete, phello ya diphetoho tša sekgahla sa phapanyetsano ya tšhelete ka kheshe kapa dikatšhelete tse bolokilweng kapa tse lokelang he lefuwa ka tšhelete ya matjaba di tlalehwa pehelong ya phallo ya tšhelete molemong wa nyalanyo ya tšhelete le dikatšhelete qalong le pheletsong ya nako ya tlaleho. Ditšhelete tsena di bontšwa ka karohano le phallo ya tšhelete ya mesebetsi ya tshebetso, matsete le thuso ya tšhelte mme e kenyelletsa diphapang, haeba di le teng, haeba phallo eo ya tšhelete e ne e tlalehilwe ka sekgahla sa phapanyetsano sa mafelong a nako e boletsweng.

Ho tlaleha dinakong tsa morao tsa tlaleho

.24 Letsatsing ka leng la tlaleho:

- (a) dikarolo tsa tjhelete tsa mofuta wa tjhelete wa naha esele di tla fetolelwa ka ho sebedisa sekgahla se kwalang;**
- (b) dintlha tseo e seng tsa tjhelete tse lekanngwang ho latela theko ya mantlha ka mofuta wa tjhelete wa matjhaba di tla fetolelwa ho sebediswa sekgahla sa phapanyetsano sa letsatsi la phapanyetsano; mme-**
- (c) dintlha tseo e seng tsa tjhelete tse lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang ka mofuta wa tjhelete wa matjhaba di tla fetolelwa ho sebediswa sekgahla sa phapanyetsano sa letstsi leo ka lona boleng bo kgotsofatsang bo fihlelletsweng.-**

.25 Bokalo ba nnete ba ntlha bo lekanngwa mmoho le Maemo a mang a GRAP a nepaneng. Mohlala, thepa, polante le sesebediswa di ka lekanngwa ka boleng bo kgotsofatsang kapa ka theko ya mantlha ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment). Ho sa kgathalehe hore na bokalo ba nnete bo nehwa ka motheo wa theko ya mantlha kapa ka motheo wa boleng bo kgotsofatsang, haeba bokalo bo nehwa ka mofuta wa tjhelete wa naha esele bo fetolelwa ho mofuta wa tjhelete e sebediswang ho latela Maemo ana.

.26 Bokalo ba nnete ba dintlha tse ding bo bontshwa ka ho bapisa dipalo tse pedi kapa ho feta. Mohlala, bokalo ba nnete ba direkiswang tse boloketsweng thekiso ke palo e ka tlase pakeng tsa theko le boleng ba nete bo ka fumanwang, kapa theko le ditjeho tsa jwale tsa ntjhafatso ho latela Maemo a GRAP a Direkiswang. Ka ona mokgwa oo, ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete, bokalo ba nnete ba letlotlo boo bakeng sa bona ho nang le sesupo sa bofokodi ke palo e ka tlase pakeng tsa bokalo ba nnete ba sona pele ho tadingwa ditahlehelo tse ka bang teng tsa bofokodi le bokalo ba lona bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape. Ha letlotlo le jwalo e se la tjhelete mme le lekanngwa ka mofuta wa tjhelete wa naha esele, bokalo ba nnete bo fumanwa ka ho bapisa:

- (a) theko kapa bokalo ba nnete, jwalo ka ha ho loketse, bo fetolelwa ka sekgahla sa phapanyetsano sa letsatsi leo ka lona bokalo boo bo fihlelletsweng (ke hore, sekgahla sa letsa la phapanyetsano bakeng sa ntlha e lekanngwang ho latela theko ya mantlha); le
- (b) boleng bo ka fumanwang ba nnete, ditjeho tsa jwale tsa ntjhafatso, bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape, ka moo ho tshwanelehileng, di fetolelwa ka sekgahla sa phapanyetsano sa letsatsi leo ka lona boleng bo fumanweng (mohlala, sekgahla se kwalang ka letsatsi la tlaleho).

Phello ya papiso ena e ka ba hore tahlehelo ya bofokodi e ananelwe ka mofuta wa tjhelete e sebediswang empa e ke ke ya ananelwa ka mofuta wa tjhelete wa matjhaba, kapa ka kgutlisetsano.

.27 Ha dikgahla tse mmalwa di fumaneha, sekgahla se sebediswang ke se ka sona phallo ya tjhelete ya nako e tlang e emetsweng ke phapanyetsano kapa masalla e

neng e tla lefuwa haeba phallo eo ya tjelele e ne e etsahetse ka letsatsi la tekanyo. Haeba ho kgona ho fapanyetsana pakeng tsa mefuta e mmedi ya tjelele ho sa kgonehe ha nakwana, sekgahla se sebediswang ke sekgahla sa pele sa kamora nako eo seo diphapanyetsano di ka etswang ka sona.

Kananelo ya diphapang tsa phapanyetsano

- .28 *Diphapanyetsano tse hlahang nakong ya tefo ya dikarolo tsa tjelele kapa ya phetolelo ya dikarolo tsa tjelele ka dikgahla tse fapaneng le tseo di fetoleletsweng ka tsona ka kananelo ya mantlha nakong ya tlaleho kapa diteitementeng tsa tjelele tsa nako e fetileng di tla ananelwa ho masalla kapa kgaello nakong eo di hlahang ho yona, ntle le ka moo ho hlalotswang serapeng sa .33.***
- .29 Ha dikarolo tsa tjelele di hlaha ho phapanyetsano ya mofuta wa tjelele ya matjhaba mme ho na le phetoho ya sekgahla sa phapanyetsano pakeng tsa letsatsi la phapanyetsano le letsatsi la tefo, ho tla ba le phapang ya phapanyetsano. Ha phapanyetsano e lefuwa nakong ya tlaleho e tshwanang le eo e etsahetseng ho yona, phapang yohle ya phapanyetsano e ananelwa nakong eo. Le ha ho le jwalo, ha phapanyetsano e lefuwa nakong ya tlaleho e kamora moo, phapang ya phapanyetsano e ananelwa nakong ka nngwe ho fihlela letsatsi la tefo le laelwa ke phetoho ya sekgahla sa phapanyetsano nakong ka nngwe.
- .30 Tshwaro ya diphetoho tsa sekgahla sa phapanyetsano ya tjelele ya matjhaba pehelong ya phallo ya tjelele e hlalotswa serapeng sa .23.
- .31 *Ha kuno kapa tahlehelo ya ntlha eo e seng ya tjelele e ananelwa ka ho otloloha ka matlotlo a nete, karolo le ha e ka ba efe ya phapanyetsano ya kuno kapa tahlehelo eo e tla ananelwa ka ho otloloha ho matlotlo a nete. Ka ho le leng, ha kuno kapa tahlehelo ya ntlha eo e seng ya tjelele e ananelwa ho masalla kapa tahlehelo, karolo le ha e ka ba efe ya phapanyetsano ya kuno kapa tahlehelo eo e tla ananelwa ho masalla kapa tahlehelo.***
- .32 Maemo a mang a GRAP a laela dikuno kapa ditahlehelo tse itseng hore di ananelwe ka ho otloloha matlotlong a nete. Mohlala, Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa a laela hore dikuno le ditahlehelo tse hlahang nakong ya tekanyobotjha ya thepa, polante le sesebediswa e ananelwe ka ho otloloha matlotlong a nete. Ha matlotlo a jwalo a lekanngwa ka mofuta wa tjelele wa matjhaba, serapa sa .24(c) sa Maemo ana se laela bokalo ba tekanyobotjha hore bo fetolelwe ka ho sebedisa sekgahla sa letsatsi la ho fihlela tekanyo, mme sena se isa ho phapang ya phapanyetsano eo le yona e ananelwang matlotlong a nete.
- .33 *Diphapang tsa phapanyetsano tse hlahang karolong ya tjelele eo e leng karolo ya matsete a nete a setheo se tlalehang kgwebong ya naha esele (bona serapa sa .15) di tla ananelwa ho masalla kapa kgaello ya dipehelo tsa tjelele tse arohaneng tsa setheo se tlalehang kapa dipehelo tsa tjelele tsa bonngwe tsa kgwebo ya naha esele, ka moo ho tshwanelehileng. Dipehelong tsa tjelele tse kenyelletsang kgwebo ya naha esele le setheo se tlalehang (mohlala, dipehelo tsa tjelele tse kopaneng ha kgwebo ya naha esele e le setheo se laolwang), diphapang tse jwalo tsa phapanyetsano di tla ananelwa la mantlha***

karolong e ka thoko ya matlotlo a nete le ho ananelwa ho masalla kapa kgaello ha ho rekiswa letsete la nete ho latela serapa sa .53.

- .34 Ha karolo ya tjelele e le karolo ya matsete a nete a setheo se tlalehang kgwebong ya naha esele mme e nehwa ka mofuta wa tjelele o sebediswang ke setheo se tlalehang, phapang ya phapanyetsano e ba teng dipehelong tsa bonngwe tsa tjelele tsa kgwebo ya naha esele ho latela serapa sa .28. Haeba karolo e jwale e nehwa ka mofuta wa tjelele o sebediswa wa kgwebo ya naha esele, phapang ya phapanyetsano e hlaha dipehelong tsa tjelele tse arohaneng tsa setheo se tlalehang ho latela temana ya .28. Haeba ntlha e jwale e nehwa ka tjelele eo e seng mofuta wa tjelele o sebediswang wa setheo se tlalehang kapa kgwebo ya naha esele, phapang ya phapanyetsano e hlaha dipehelong tsa tjelele tse arohaneng tsa setheo se tlalehang le ho dipehelo tsa tjelele tsa bonngwe tsa kgwebo ya naha esele ho latela temana ya .28. Diphapang tse jwalo tsa phapanyetsano di hlophiswa botjha ba karolo e ka thoko ya matlotlo a nete dipehelong tsa tjelele tse kenyelletsang kgwebo ya naha esele le setheo se tlalehang (ke hore, dipehelo tsa tjelele tseo ho tsona kgwebo ya naha esele e kenyelleditsweng, e leng motswako o latelang karolo ya seabo kapa e tlalehwang ka ho sebedisa mokgwa wa ekwiti).
- .35 Ha setheo se boloka dibuka le direkoto ka mofuta wa tjelele oo e seng o sebediswang, nakong eo setheo se hlophisang dipehelo tsa sona tsa tjelele, ditjelele tsohle di fetolelwa ho mofuta wa tjelele o sebediswang ho latela dirapa tsa .20 ho isa ho .27. Sena se hlalisa dipalo tse tshwanang tsa mofuta wa tjelele o sebediswang le tse tla beng di ile tsa hlaha ha dikarolo di ne di rekotilwe la mantlha ka mofuta wa tjelele o sebediswang. Mohlala, dikarolo tsa tjelele di fetolelwa ho mofuta wa tjelele o sebediswang ho sebediswa sekgahla se kwalang, mme dikarolo tseo e seng tsa tjelele tse lekannwang ka mokgwa wa theko ya mantlha di tla fetolelwa ho sebediswa sekgahla sa phapanyetsano sa letsatsi la phapanyetsano le ileng la tiiswa kananelong ya tsona.

Phetoho ya mofuta wa tjelele o sebediswang

- .36 ***Ha ho na le phetoho ya mofuta wa tjelele o sebediswang ke setheo, setheo se tla sebedisa mekgwatshebetso ya phetolelo e sebediswang ho mofuta wa tjelele o sebediswang o motjha ka ho ya pele ho tloha ka letsatsi la phetoho.***
- .37 Jwalo ka ha ho bontshitswe temaneng ya .12, mofuta wa tjelele e sebediswang ke setheo o bontsha diphapanyetsano pakeng tsa ditheo, diketsahalo le maemo a tshwanelehileng ho setheo seo. Ka hona, hang ha ho entswe qeto ka tjelele e sebediswang ke mokgatlo, e ka fetolwa feela haeba ho na le phetoho ya ditumellano tseo tse pakeng tsa ditheo, diketsahalo le maemo ao. Mohlala, phetoho ya mofuta wa tjelele o haholoholo o susumetsang ditheko tsa dithekiso kapa phumantsho ya dithoto le ditshebeletso e ka isa ho phetoho ya mofuta wa tjelele o sebediswang ke setheo.
- .38 Phello ya phetoho ya mofuta wa tjelele o sebediswang e tlalehwa ka ho ya pele. Ka mantswa a mang, setheo se fetolela dikarolo tsohle ho mofuta wa tjelele o sebediswang o motjha ka ho sebedisa sekgahla sa phapanyetsano sa letsatsi la phetoho. Dipalo tse hlahang tse fetoletsweng tsa dikarolo tseo e seng tsa tjelele di

tshwarwa jwalo ka theko ya tsona ya mantlha. Diphapang tsa phapanyetsano tse hlahang ho phetolelo ya kgwebo ya naha esele tse neng di hlophisitsweng nakong e fetileng ho matlotlo a nete ho latela dirapa tsa .33 le .40(c) ha di ananelwe ho masalla kapa kgaello ho fihlela kgwebo e rekiswa.

Sebedisa mofuta wa tjhelete wa tlaleho oo e seng mofuta wa tjhelete o sebediswang

Phetolelo ho ya ho mofuta wa tjhelete wa tlaleho

- .39 Setheo se ka teka dipehelo tsa sona tsa tjhelete ka mofuta (mefuta) le ha e ka ba ofe wa (efe ya) tjhelete. Haeba mofuta wa tjhelete wa tlaleho o sa tshwane le mofuta wa tjhelete e sebediswang ke setheo, o fetolela tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete ho mofuta wa tjhelete wa tlaleho. Mohlala, ha setheo sa moruo se fupere ditheo tsa bonngwe tse sebedisang mefuta e fapaneng ya tjhelete, tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete ba setheo ka seng di nehwa ka mofuta o tshwanang wa tjhelete hore dipehelo tsa tjhelete tse kopaneng di tle di tlalehwe.
- .40 Tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete ba setheo seo mofuta wa tjhelete oo se o sebedisang e seng mofuta wa tjhelete wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene di tla fetolelwa ho mofuta wa tjhelete o mong wa tlaleho ka ho sebedisa mekgwatshebetso e latelang:**
- (a) matlotlo le mekitlane ya pehelo ka nngwe ya boemo ba tjhelete e tlalehwang (ke hore, ho kenyelletswa dipapiso) e tla fetolelwa ka sekgahla se kwalang ka letsatsi la pehelo eo ya boemo ba tjhelete.**
 - (b) lekeno le ditshenyehelo bakeng sa pehelo ka nngwe ya tshebediso ya tjhelete (ke hore, ho kenyelletswa dipapiso) di tla fetolelwa ka sekgahla sa phapanyetsano letsatsing ka leng la diphapanyetsano; mme**
 - (c) diphapang tsohle tse latelang tsa phapanyetsano di tla ananelwa e le karolo e ka thoko ya matlotlo a nete.**
- .41 Ha ho fetolelwa phallo ya tjhelete, ke hore dikamohelo tsa kheshe le ditefo tsa kheshe, tsa kgwebo ya naha esele bakeng sa kenyelletso ho diteitemente tsa phallo ya tjhelete, setheo se tlalehang se tla ikobela mekgwatshebetso ya Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete. Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete a laela hore phallo ya tjhelete ya setheo se laolwang se kgotsofatsang tlhaloso ya kgwebo ya naha esele e tla fetolelwa ka sekgahla sa phapanyetsano se pakeng tsa mofuta wa tjhelete wa tlaleho le mofuta wa tjhelete wa naha esele ka matsatsi a phallo ya tjhelete. Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Phallo ya Tjhelete le ona a bontsha tlaleho ya dikuno le ditahlehelo tse sa fihlellwang tse hlahang ho diphetoho tsa sekgahla sa phapanyetsano sa tjhelete ya matjhaba ka kheshe kapa dikakheshe tse bolokilwang kapa tse lokelang ho lefuwa ka tjhelete ya matjhaba.
- .42 Tlasa mabaka a hlalosehileng, sekgahla se atamelang ho dikgahla tsa phapanyetsano ka matsatsi a diphapanyetsano, ho tea mohlala, reiti ya bohareng ya nako eo, e atisa ho sebediswa ho fetolela dikarolo tsa lekeno le ditshenyehelo. Le

GRAP 4

ha ho le jwalo, haeba sekgahla sa phapanyetsano ya matjhaba se fetofetoha haholo, tshebediso ya sekgahla sa bohareng nakong eo ha e a tshwaneleha.

.43 Diphapang tsa phapanyetsano tseo ho builweng ka tsona serapeng sa .40(c) di bakwa ke:

- (a) ho fetolela dikarolo tsa lekeno le ditahlehelo ka dikgahla tsa phapanyetsano tsa matsatsi a diphapanyetsano le matlotlo le mekitlane ka letsatsi le kwalang. Diphapang tse jwalo tsa phapanyetsano di hlaha ho ka bobedi dikarolo tsa lekeno le ditshenyehelo tse ananelwang ho masalla kapa kgaello le ho tse ananetsweng ka ho otloloha matlotlong a nete nakong; mme
- (b) ho fetolela matlotlo a nete a mantlha ka sekgahla se kwalang se fapaneng le sekgahla se kwalang sa nako e fetileng.

Diphapang tse na tsa phapanyetsano ha di ananelwe ho masalla kapa kgaello hobane diphetoho tsa dikgahla tsa phapanyetsano di na le tshusumetso e nyane kapa e sa otlolohang ho phallo ya tjelele ya jwale kapa ya nako e tlang ya mesebetsi. Ha diphapang tsa phapanyetsano di amana le kgwebo ya naha esele e kopanyelletswang empa e se letlotlo la setheo se seng ka ho phethahala, diphapang tsa pokello tsa phapanyetsano tse hlahang ho phetolelo mme di amanngwa le dikarolo tseo e seng tse laolang di abelwa le ho nkwa e le karolo ya dikarolo tseo e seng tse laolang seteitementeng se kopaneng sa boemo ba tjelele.

.44 Tshebediso ya tjelele le boemo ba tjelele ba setheo seo mofuta wa tjelele oo se o sebedisang e leng mofuta wa tjelele wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene di tla fetolelwa ho mofuta o mong wa tjelele ya tlaleho ho sebediswa mekgwatshebetso e latelang:

- (a) *dipalo tsohle (ke hore, matlotlo, mekitlane, matlotlo a nete, lekeno le ditshenyehelo, ho kenyelletswa dipapiso) di tla fetolelwa ka sekgahla se kwalang ka letsatsi la pehelo ya moraorao ya boemo ba tjelele, ntle le hore*
- (b) *ha ditjelele di fetolelwa ho mofuta wa tjelele oo e seng wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene, dipalo tsa papiso e tla ba tse ileng tsa tlalehwa e le dipalo tsa selemo seo diteitementeng tsa tjelele tsa selemo se sa tswa feta (ke hore, tse sa lokiswang ka lebaka la diphetoho tse tla latela tsa boemo ba ditheko kapa diphetoho tse tla latela tsa direiti tsa phapanyetsano).*

.45 Ha mofuta wa tjelele e sebediswang ke mokgatlo e ke mofuta wa tjelele wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene, setheo se tla hlahloba botjha diteitemente tsa sona tsa ditjelele ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ya Tjelele Meruong e Tsukutlwang ke Infoleishene pele se sebedisa mekgwa wa phetolelo o bontshitsweng serapeng sa .44, ntle le ho papiso ya dipalo tse fetolelsweng ho mofuta wa tjelele wa moruo oo e seng o tsukutlwang ke infoleishene (bona serapa sa .44(b)). Ha moruo o kgaotsa ho ba o tshukutlwang ke infoleishene mme setheo se se se sa hlahlobe botjha dipehelo tsa sona tsa tjelele ho latela Maemo a GRAP mabapi le Tlaleho ya Tjelele Meruong e Tsukutlwang ke Infoleishene, o tla sebedisa - jwalo ka ditheko tsa mantlha bakeng sa phetolelo ho mofuta wa tjelele wa tlaleho - bokalo bo boletsweng botjha ho ba boemo ba theko ka letsatsi leo setheo se

kgaotsang ho bolela botjha dipehelo tsa sona tsa tjhelete.

Phetolelo ya kgwebo ya naha esele

- .46 Dirapa tsa .47 ho isa ho .52, ho eketsa ho dirapa tsa .39 ho isa ho .45, di a sebetša ha tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete ba kgwebo ya naha esele di fetoletswa ho mofuta wa tjhelete wa tlaleho ho kgwebo ya naha esele e kgone ho kenyelletswa dipehelong tsa tjhelete tsa setheo se tlalehang ka kenyelletso, motswako o latelang karolo ya seabo kapa ka mokgwa wa ekwiti.
- .47 Kenyelletso ya tshebediso ya tjhelete le boemo ba tjhelete ba kgwebo ya naha esele le tsa setheo se tlalehang di latela mekgwatshebetso ya kenyelletso, e kang phediso ya dibalantshe le diphapanyetsano tse kahara setheo sa moruo (bona Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng le Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng).
- .48 Le ha ho le jwalo, letlotlo (kapa mokitlane) la tjhelete le kahara setheo sa moruo, ho sa kgathalehe hore ke la nakwana kapa nako e telele, le ke ke la fediswa ho shejuwe mokitlane (kapa letlotlo) o tsamaisanang kahara setheo sa moruo ntle le ho bontsha sephetho sa diphetophetoho tsa mofuta wa tjhelete diteitementeng tsa tjhelete tse kopaneng. Hona ke hobane karolo ya tjhelete e emetse tshepiso ya ho fetolela mofuta o le mong wa tjhelete ho o mong mme o beha setheo se tlalehang boemong ba ho una kapa ho lahlehelwa ka lebaka la diphetophetoho tsa mofuta ya tjhelete. Ka mokgwa oo, diteitementeng tse kopaneng tsa tjhelete tsa setheo se tlalehang, diphapang tseo tsa diphapanyetsano di tswela pele ho ananelwa ho masalla kapa kgaello kapa, haeba e hlaha ho maemo a hlalositsweng serapeng sa .33, e hlophiswa e le matlotlo a nete ho fihlela kgwebo ya naha esele e rekiswa.
- .49 Ha dipehelo tsa tjhelete tsa kgwebo ya naha esele di le tsa ho tloha ka letsatsi le fapaneng le la setheo se tlalehang, setheo sa naha esele se atisa ho hlophisa diteitemente tse ding ho tloha ka letsatsi lona le tshwanang le la diteitemente tsa tjhelete tsa setheo se tlalehang. Ha sena se sa etswe, Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng a dumella tshebediso ya letsatsi le fapaneng la tlaleho ha feela phapang e sa fete dikgwedi tse tharo ditokiso di etswa bakeng sa dikameho tsa diphapanyetsano tse kgolo kapa diketsahalo tse ding tse etsahalang pakeng tsa matsatsi ao a fapaneng.
- .50 Ha ho na le phapang pakeng tsa letsatsi la tlaleho la setheo se tlalehang le kgwebo ya naha esele, matlotlo le mekitlane ya kgwebo ya naha esele a fetolelwa ka sekgahla sa phapanyetsano ka letsatsi la tlaleho la kgwebo ya naha esele.
- .51 Ditokiso di etswa bakeng sa diphetoho tse matla tsa sekgahla sa phapanyetsano ho fihlela ka letsatsi la tlaleho la setheo se tlalehang ho latela Maemo a GRAP a Dipehelo tsa Tjhelete tse Kopaneng le tse Arohaneng. Mokgwa ona oo o a sebediswa ha ho sebediswa mokgwa wa ekwiti ho balekane le dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng, le ha ho sebediswa motswako o latelang karolo ya seabo ho dikgwebo tsa boiteko bo kopanetsweng ho latela Maemo a GRAP a Matsete ho Balekane (Investments in Associates) le a Dikarolo ho Dikgwebo tsa Boiteko bo Kopanetsweng (Interests in Joint Ventures).

.52 Phapang pakeng tsa matlotlo a hapilweng, mekitlane e amohetsweng le

tshepiso e lefilweng (haeba e le teng), e bang teng nakong ya ho hapuwa ha kgwebo ya naha esele e tla tlalehwa ka ho latela Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang. Diphetholo le ha e ka ba dife tsa boleng bo kgotsofatsang ba bokalo ba nnete ba matlotlo le mekitlane e hlahang ka letsatsi la ho hapuwa ha setheo seo sesele di tla nkwa jwalo ka matlotlo le mekitlane ya kgwebo ya naha esele. Kahoo, di tla bontshwa ka mofuta wa tjelele wa setheo seo sesele mme hape di tla fetolelwa ka sekgahla sa pheletsong ho latela ditemana tsa .40 le .44.

Thekiso ya kgwebo ya naha esele

- .53** *Ha ho rekiswa kgwebo ya naha esele, bokalo ba pokello ba diphapang tsa phapanyetsano bo tjetjhisitsweng karolong e ka thoko ya matlotlo a nete bo amanang le kgwebo eo ya naha esele bo tla ananelwa ho masalla kapa kgaello ha kuno kapa tahlehelo ya thekiso e ananelwa.*
- .54** Setheo se ka rekisa dikarolo tsa sona tsa kgwebo ya naha esele ka thekiso, ka ho fellwa ke tjelele, ka kgutlisetso ya khapitale e phehisitsweng kapa ho tela tsohle, kapa karolo ya, setheo seo. Tefo ya phaello e ajwang kapa tefo e jwalo e le karolo ya thekiso feela ha e le poello ya matsete, mohlala, ha phaello e ajwang kapa tefo e jwalo e lefuwa ka masalla a pele ho kgapo. Ntlheng ya thekiso ya karolo feela, ke feela karolo ya boholo bo tshwanelehileng ya phapang e amehang ya phapanyetsano ya pokello e kenyelletswang ho kuno kapa tahlehelo. Phokotso ya boleng ba bokalo ba nnete ba kgwebo ya naha esele ha se thekiso ya karolo feela. Ka lebaka leo, ha ho karolo ya kuno kapa tahlehelo e tjetjhisitsweng yaphapanyetsano ya matjhaba e ananelwang ho masalla kapa kgaello nakong ya phokotso ya boleng.

Kameho ya lekgetho ya diphapano tsa phapanyetsano

- .55** Bakeng sa ditheo tse tlalehang tse lefisiwang lekgetho la lekeno, tataiso ya tshwaro ya diphello tsa lekgetho e amanngwang le dikuno le ditahlehelo diphapanyetsanong tsa mofuta wa tjelele ya matjhaba le diphapang tsa phapanyetsano tse hlahang ha ho fetolelwa tshebediso ya tjelele le boemo ba tjelele ba setheo (ho kenyelletswa kgwebo ya naha esele) ho ya ho mofuta wa tjelele o mong e ka fumanwa ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlolo a Lekgetho la Lekeno (International Accounting Standard on Income Taxes).

Tsebahatso

- .56** *Dirapeng tsa .58 le .60 ho isa ho .62 ditshupo tsa 'mofuta wa tjelele o sebediswa' di a sebetsa, ntlheng ya setheo sa moruo, ho mofuta wa tjelele o sebetsa wa setheo se laolang.*
- .57** *Setheo se tla tsebahatsa:*
- (a) *bokalo ba diphapang tsa phapanyetsano tse ananelwang ho masalla kapa kgaello ntle le tse hlahang ka lebaka la ditho tsa tjelele tse lekanngwang ka boleng bo kgotsofatsang ka masalla kapa kgaello ho latela Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjelele; le*
- (b) *diphapang tsa nete tsa phapanyetsano tse hlophisitsweng karolong e*

fapaneng ya matlotlo a nete le nyalanyo ya bokalo ba diphapanyetsano tseo tsa phapanyetsano qalong le pheletsong ya nako ya tlaleho.

- .58** *Ha mofuta wa tjehelete wa tlaleho o fapane le mofuta wa tjehelete o sebediswang, ntlha eo e tla boelwa, hammoho le tsebahatso ya mofuta wa tjehelete o sebediswang le mabaka a ho sebedisa mofuta osele wa tjehelete ya tlaleho.*
- .59** *Ha ho na le phetoho ya mofuta wa tjehelete o sebediswang wa setheo se tlalehang kapa kgwebo e kgolo ya naha esele, ntlha le lebaka la phetolo ya mofuta o sebediswang wa tjehelete di tla tsebahatswa.*
- .60** *Ha setheo se tlaleha dipehelo tsa sona tsa tjehelete ka mofuta wa tjehelete o sa tshwaneng le o sebediswang, se tla hlalosa hore dipehelo tsa tjehelete di latela Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaello tsohle tsa Maemo ohle a GRAP le ha e ka ba afe a tshwanelehileng le tlhakisetsa le ha e ka ba efe e tshwanelehileng ya Maemo, ho kenyelletswa mokgwa wa phetolelo o bontshitsweng serapeng sa .40 ho isa ho .44.*
- .61** *Setheo ka dinako tse ding se tlaleha dipehelo tsa sona tsa tjehelete kapa lesedi le leng la ditjehelete ka mofuta wa tjehelete oo e seng mofuta o sebediswang ntle le ho kgotsofatsa ditlhoko tsa serapa sa .60. Mohlala, setheo se ka fetolela ho mofuta o mong wa tjehelete feela dikarolo tse itseng feela tse kgethilweng diteitementeng tsa sona tsa tjehelete. Kapa, setheo seo mofuta wa sona wa tjehelete o sebediswang e seng mofuta wa tjehelete wa moruo o tsukutlwang ke infoleishene se ka fetolela ditatements tsa tjehelete ho mofuta wa tjehelete o mong ka ho fetolela dintlha tsohle ka sekgahla sa moraorao se kwalang. Diphetolelo tse jwalo ha di latele Maemo a GRAP mme ditsebahatse tse bontshitsweng serapeng sa .62 di a hlokeha.*
- .62** *Ha setheo se tlaleha dipehelo tsa sona tsa tjehelete kapa lesedi le leng la ditjehelete ka mofuta wa tjehelete oo e seng mofuta o sebediswang wa sona kapa mofuta wa tjehelete wa tlaleho mme ditlhoko tsa serapa sa .60 di sa fihlellwe:*
- (a) hlwaya ka ho hlaka lesedi la tlatsetso ho fapanya lesedi leo le lesedi le ikobelang Maemo a GRAP.*
 - (b) tsebahatsa mofuta wa tjehelete o lesedi la tlatsetso le bontshwang ka ona; le*
 - (c) tsebahatsa mofuta wa tjehelete o sebediswang ke setheo le mokgwa wa phetolelo o sebedisitsweng ho fihlella lesedi la tlatsetso.*

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .63** *Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaello tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .64** *Ditokiso le ha e ka ba dife tsa Maemo a GRAP di tla sebediswa ka ho kgutlela*

morao ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .65 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .66 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Standard of GRAP ena bakeng sa ditatements tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2011 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa Standard ena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2011, se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Ho hlakolwa ha Maemo a GRAP a Kameho ya Diphetofo tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) (2007)

- .67 Maemo ana a nka sebaka sa Maemo a GRAP a Phello ya Diphetofo tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) a phatlaladitsweng ka 2007.*

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Lekaleng la Bohle (International Public Sector Accounting Standard) a Kameho ya Diphetho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) (Mmesa 2008)

Maemo a GRAP a Phello ya Diphetho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (GRAP 4) a qotsitswe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Phello ya Diphetho tsa Sekgahla sa Phapanyetsano ya Matjhaba (IPSAS 4). Diphapang tse kgolo pakeng tsa GRAP 4 le IPSAS 4 di ka mokgwa o latelang:

- Maemo ana a kenyelletsa mehlala e tobileng ya Aforikaborwa ya dikarolo tsa tjhelete le dikgwebo tsa dinaha disele, ekasitana le nako eo setheo se ka sebedisang mofuta wa tjhelete wa tlaleho o fapaneng le mofuta wa sona wa tjhelete e sebetsang.
- Maemo ana a sebedisa mareho a fapaneng, dibakeng tse ding, le IPSAS 4. Mehlala e hlahellang haholo ka mahetla ke tshebediso ya mareho ana 'matlotlo a nete' le 'tshebediso ya tjhelete'. Mantswe a moelelo o tshwanang ho IPSAS 4 ke 'matlotlo a nete/ekwiti ya nete' le 'diphetho tsa mesebetsi ya kgwebo' ka ho fapana.
- Dikabelo tse sa tiiswang tsa nakwana tsa Standard of GRAP ena ha ho sejetswe ka tsona ka mokgwa o tshwanang le ho IPSAS 4.